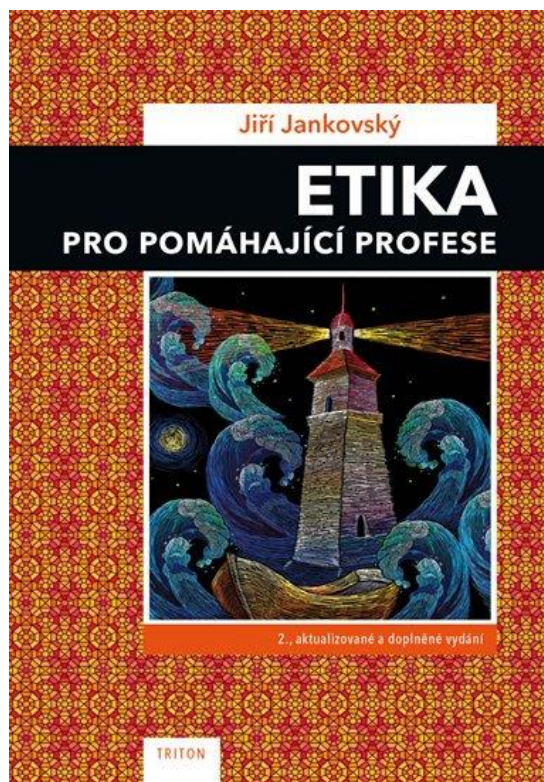

RECENZE

JANKOVSKÝ, Jiří. *Etika pro pomáhající profese*. 2. vyd. Praha: Triton, 2018. 302 s. ISBN 978-80-7553-414-9.

Mgr. Katarína M. Vadíková, Ph.D.

Publikácia Jiřího Jankovského *Etika pro pomáhající profese* patří ku zdrojovým, diagnosticko-poradenským, preventívno-prognostickým, orientačno-pomáhajúcim prameňom informácií k zamysleniu sa nad každodennou práxou všetkých tých, ktorí akýmkoľvek spôsobom spolupracujú s ľuďmi v mene spoločného dobra. Predstavuje manuál pre poskytovateľov interpersonálnej pomáhajúcej starostlivosti, perspektívu pre tvorbu očakávaní prijímateľov tejto špecifickej starostlivosti a potrebné

dokumenty pre orientáciu pri riešení všedných každodenných problémov, ale i zložitých dilem.

Autor, doc. PhDr. Jiří Jankovský, Ph.D. (*1950), sa dlhodobo osobne venuje práci s osobami rôznorodého postihnutia vo svojej pedagogicko-psychologickej praxi. Získal mnohé ocenenia, napr. pamätná medaila PU (2001, 2006), Cena kvality v sociálnych službách ČR - Osobnosť roku v sociálnych službách (2006), Cena Tomáša Baťu udelená za zásluhy guvernérom dištriktu 2240 Rotary International (2012), medailu za zásluhy udelenú primátorom Českých Budějovic (2012), cenu Zlatá šupina za významnú pedagogickú činnosť v sociálnej oblasti a mimoriadny prínos v rozvoji juhočeského centra ARPIDA (2013).

V tomto roku (2018) vychádza druhé vydanie tejto zaujímavej publikácie (1. vydanie bolo v roku 2003). Možno konštatovať, že na základe dlhoročnej skúsenosti autor výnimočne trefne svoje dielo zaktualizoval vzhľadom ku potrebám súčasnej českej spoločnosti. Doplnil nielen súbor najnovších trendov v poskytovaní pomáhajúcej interpersonálnej starostlivosti, odkazy na najnovšie literárne zdroje a výskum, ale v prílohách okrem platnej českej legislatívy sprístupnil dokumenty, ktoré sú nevyhnutné k správnej orientácii pri výkone pomáhajúcich profesií. Vzhľadom k tomu sme sa rozhodli zaradiť recenziu na túto zaujímavú publikáciu v rámci tematického súboru príspevkov *Etika v pomáhajúcich profesiách* v časopise *Diagnostika a poradenství v pomáhajících*

cích profesích a odporúčame ju ako základné východisko úvah a činnosti v tejto oblasti nielen v Českej republike, ale po zvážení odlišností v legislatívnej oblasti i na Slovensku.

Publikácia Etika pro pomáhající profese ponúka sedem tematicko-problémových okruhov reflexie praxe pomáhajúcich profesií a miesta etiky v nich. Ako sám autor upozorňuje: predkladaná kniha si nerobí nároky na úspešné nachádzanie odpovedí na zložité otázky ľudskej existencie, ale podobá sa skôr hľadaniu najrôznejších súvislostí a vzťahov. Nechce sa stať ani obyčajným zhrnutím základných etických pojmov a princípov, aj keď sa na nich v jednotlivých kapitolách odvoláva. Cieľom je predovšetkým snaha upozorniť čitateľa na etické otázky, ktoré súvisia s výkonom tzv. pomáhajúcich profesií. (s. 11)

Sedem okruhov je zaujímavou kompozične centrovaných na človeka, ktorý pracuje s ľuďmi. Autor začína filozoficko-antropologickou analýzou komplexného porozumenia ľudskej podstate, keď referuje o plusoch a mínusoch holistického antropologického uchopenia bytia človekom. Etiku definuje ako multidisciplinárny prienik do širokého spektra profesií, a preto jej základným pojmom venuje vzhľadom ku skúmanej problematike adekvátne cielenú pozornosť. Následne rozvíja súvislosti vzťahu človeka ku sebe samému (ako osobe a osobnosti; ku svojej akosti; ku porozumeniu podstate a vývinu svojho Ja; ku seba výchove; ku svojmu charakteru a pokore), vzťahu človeka ku okolitému svetu (sociálnu, prírode, vesmíru, veciam, vede a technike) a vzťahu človeka ku životu (v tvorbe odpovedi na bioetické otázky, postoja ku paliatívnej hospicovej sta-

rostlivosti, tanatológii, či transplantácii orgánov).

Nevyhýba sa ani dešifrovaniu problémov spojených s výkonom pomáhajúcich profesií (syndróm vyhorenia; syndróm pomocníka a syndróm pomáhajúceho (s. 179 - 181)), ktoré sú často tabuizované, podceňované, či odsúvané do úzadia ako osobné zlyhanie, či nedostatok supervízie. Autor im nielen venuje patričnú pozornosť, ale ponúka aj tzv. prvú pomoc (napr. stručný dotazník na identifikáciu príznakov vyhorenia (s. 175); kroky prevencie, či 'preladenia' duševného rozpoloženia, ktoré by mohlo viesť ku vyhoreniu (s. 176 – 179).).

Pomerne krátku pasáž autor venuje etickým kódexom pomáhajúcich profesií (tzv. profesijným kódexom), kde popisuje ich štruktúru, funkčnosť a zámer, čo aj vhodne dopĺňa výberom etických kódexov niektorých profesií, ktoré zverejňuje v prílohách. Táto kapitola by si zaslúžila rozšírenie a doplnenie, keďže, ako uvádza aj samotný autor, napr. etický kódex učiteľa (pedagóga) v Českej republike chýba. Na Slovensku daný kódex vytvorila Slovenská komora učiteľov a platí od 5. júna 2017 (Pozri: Etický kódex učiteľa [online: 15.6.2018] Dostupné z: <http://sku.sk/download/eticky-kodex-ucitela/?wpdmdl=14301>). V porovnaní s predchádzajúcim vydaním z roku 2003 však jednoznačne ide o významné doplnenie problematiky pomáhajúcich profesií, keďže význam etického kódexu v povedomí spoločnosti stále viac narastá a príslušné manažmenty etiky kontinuálne reagujú na dopyt verejnosti. Etický kódex profesie patrí v súčasnosti na Slovensku k prestížnym funkcionalitám imidžu nielen predstaviteľov stavovskej cti rozličných

profesií, ale predstavuje neodmysliteľnú orientačnú pomôcku pre prijímateľov služieb a starostlivosti, pre ktorých znamená istý druh korekcie správania, prevenciu nedorozumení a tiež vymáhateľnosť nárokov dôstojného zaobchádzania. Na druhej strane možno konštatovať, že problematike etických kódexov pomáhajúcich profesií by mohla byť v súčasnosti venovaná aj celá ďalšia publikácia. V súčasnosti sú etické kódexy pomáhajúcich profesií diskutovanou témou aj na Slovensku a ich návrhy a inovácie sú sporadicky zverejňované v súvislosti s publikačnou činnosťou zameranou na riešenie problémov konkrétnej profesie, kde najpočetnejšie je zastúpená profesia lekár, zdravotnícky pracovník a sociálny pracovník.

Významne rozšírenou kapitolou vzhľadom k vydaniu z roku 2003 je kapitola s názvom Pomáhajúce profesie a náboženstvo. V súčasnej situácii utečeneckej krízy, kultúry emotivizmu, postmodernej tekutosti multikultúrneho diskurzu, je problematika náboženstva v oblasti pomáhajúcich profesií jednoznačne osobitou témou. Autor v kapitole ponúka nielen definíciu náboženstva, viery a ateizmu, ktoré sú nevyhnutné pri poskytovaní akejkoľvek pomoci neznámemu človeku v jadre Európy, ale ponúka orientáciu v zásadných aspektoch náboženstiev (judaizmus; kresťanstvo; katolícke náboženstvo; pravoslávna, starokatolícka a gréckokatolícka cirkev; Cirkev československá husitská; podrobne rozlíšené protestantské cirkvi; anglikánska cirkev; Mormoni; Unitári; Hnutia za náboženskú obnovu; Svedkovia Jehovovi; Kresťanská veda; Cirkev zjednotenia; entologická cirkev; slobodomurári; Bratstvo ružového križa; Islam; podrobne

rozlíšené a na aj na Slovensku čoraz populárnejšie čínske a indické ľudové náboženstvo, ale tiež podrobne analyzovaná tzv. nová vlna religiozity), aby pomoc bola poskytnutá dôstojne a dobre. Vecne vysvetľuje základné pojmy, tézy, aby si čitateľ mohol vytvoriť vlastný postoj k riešeniu konkrétnych problémov. Nevyhýba sa upozorneniam na dôsledky pre súčasnú Európu, ktorou je ako Česká, tak Slovenská republika neodmysliteľnou súčasťou. Pozýva k predvídavosti a pokore, ktorú práca s ľuďmi vyžaduje.

Pojem pomáhajúca profesia autor v jeho rozsahu zužuje na oblasť zdravotníctva, sociálnej práce a výchovno-pedagogickej sféry, a obsahovo pomerne vágne označuje ako prácu s ľuďmi (s. 11). Napriek tomu sám uznáva, že by sa o pomáhajúcich profesiách dalo hovoriť v širšom kontexte (s. 11). Podľa nášho názoru, je takéto oklieštenie pojmu terminologicky príliš reduktívne a ochudobňuje samotný pojem o jeho podstatné atribúty. Práca s ľuďmi sa totiž týka i takých oblastí ako je právo, mediácia, cestovný ruch, praktická žurnalistika, bankové poradenstvo, manažment ľudských zdrojov, a pod. Podľa nášho názoru súvisí s akoukoľvek poradenskou súčinnosťou zameranou na prinajmenšom etické dobro človeka, s čím okrajovo súhlasí aj samotný autor, keď upresňuje, že hlavným zámerom publikácie je ponúknuť orientáciu pre zodpovedné konanie jednotlivca v praxi pomáhajúcich profesií (s. 13). Na druhej strane, z takéhoto hľadiska, je nevyhnutné pre potreby publikácie zúžiť rozsah a obsah skúmaného pojmu na tie profesie, ktoré sa profilujú ako bytostne ľudská starosť o kvalitu ľudského života vo všetkých jeho dimenziách (telesnej,

duševnej a duchovnej). Terminologic-ko-metodologický rozbor pojmu pomáhajúca profesia by si rozhodne zaslúžil cielený multidisciplinárny výskum, čo možno vidieť skôr v rovine vedeckej inšpirácie, a nie negatíva publikácie. Pojmová analýza totiž už presahuje primárny humánno-praktický zámer publikácie – slúžiť pre tých, ktorí dôstojne slúžia človeku.

Publikácia Etika pro pomáhající profesie podľa nášho názoru naozaj slúži ako pomôcka, či základná orientácia na ceste človeka ku človeku v núdzi. Áno, je láskavým podnetom k zamysleniu sa nad širšími súvislosťami po-

skytovania starostlivosti prostredníctvom služieb rôznorodých pomáhajúcich profesií. Podčiarkuje benefity, upozorňuje na temné zákutia pomáhajúcich profesií ako celku, pričom medzi nimi hierarchicky nerozlišuje, pretože každá z nich je dôležitá, potrebná a nevyhnutná. Aby personalizovaná starostlivosť bola konkrétnemu človeku poskytnutá komplexne, je dôležitá multidisciplinárna spolupráca. Preto možno súhlasiť, aj vzhľadom na kapitolu o etických kódexoch, že by si i oblasť 'pomáhajúce profesie' zaslúžila svoj vlastný etický kódex.